

PERSPEKTİF

Dr. Can GURLESEL

Dünya ticaretinde küçülme başladı

2022 yılının ilk yarısında dünya mal ticaretinde hem miktar hem de değer olarak büyüme devam etti. Ancak yılın ikinci yarısında bu kez savaşın ve sıkı para politikalarının etkileri ile dünya ticareti yeniden yavaşlamaya başladı. Dünya ticaretinde önümüzdeki döneme ilişkin ana senaryo, iki çeyrek küçülme yaşanmasıdır.

1. İki çeyrek küçülme bekleniyor

Dünya ticaretinde mevcut koşullar içinde ana senaryo, 2022 yılının son çeyreğinde ve 2023 yılının ilk çeyreğinde küçülme yaşanmasıdır. Sıkı para politikaları ve birçok merkez bankasının faiz oranları, 2023 yılının ilk çeyreği sonunda zirveye ulaşacak. Enflasyonun da bu tarihten itibaren kalıcı olarak geri çekilmeye başlaması bekleniyor. Bu çerçevede yılın ikinci yarısına ilişkin beklentiler daha olumlu olacak. Dünya ticaretinde de bu varsayımlar çerçevesinde 2023 ikinci çeyrekte küçülme durdurulması ve 2023 yılı üçüncü çeyreğinde yeniden büyüme sürecine girmesi bekleniyor.

2. Dünya ihracatında gerilemeler başladı

Dünya ticaretindeki yavaşlamanın ardından beklenen küçülme varsayımı fiilen sahaya da yansımaya başladı. Eylül ve ekim aylarında büyük ihracatçı ülkelerin ihracatı fiilen azalıyor. En büyük ihracatçı Çin'in ihracatı ekim ayında yılın ilk gerilemesini yaşadı. Euro bölgesinin ihracatı son aylardaki yavaşlamanın ardından daralmaya geçti. ABD'nin ihracatı henüz yavaşlama eğiliminde. Japonya, Güney Kore ve Tayvan'ın ihracatı da ekim ayında küçüldü. Ekim ayı fiili ihracat verileri dünya ticaretindeki küçülme beklentilerinin hayata geçtiğini gösteriyor.

3. İhracatta alınan siparişler geriliyor

Önümüzdeki döneme ilişkin ihracatın seyrini gösteren en iyi veri, alınan ihracat siparişlerindeki gelişmelerdir. Satın alma yöneticileri endeksi içinde yer alan ihracatta alınan siparişler verisi, dünya ticaretinde daralmayı gösteriyor. Ekim ayında dünya ticaretinin yüzde 90'ını yapan 42 ülkenin alınan ihracat siparişleri 39 ülkede düşüş gösterdi. Hindistan, Avustralya ve Vietnam, alınan ihracat siparişleri artan üç ülke oldu. Almanya, Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Avusturya ile Tayvan, alınan siparişlerin en sert düştüğü ülkeler oldu. Tayvan, Çin ile olan sıkıntılar nedeniyle daralma yaşıyor. Avrupa ülkeleri ise savaşın ve sıkı para politikaları ile enerji tasarrufu planının sınırlayıcı etkilerini yaşamaya başladı.

4. Navlun göstergelerinde sert düşüşler

Küresel ticarettaki gelişmeleri yansıtan bir diğer önemli gösterge, taşımacılık fiyatları yani navlunlardır. Pandemi sonrası ortaya çıkan arz ve talep sıkıntıları ile konteyner taşımacılığındaki sıkıntılar sonrası navlun fiyatları 5-6 kat artış gösterdi. Genel beklenti, konteyner ve tedarik sıkıntılarının aşılması ile navlunların da gerilemesi, ancak pandemi öncesine dönemeyeceği şeklindeydi. Küresel resesyon beklentileri ve ticarettaki fiili küçülme nedeniyle navlunlarda da sert düşüşler yaşanıyor. Navlunlar pandemi öncesine de yaklaşmış bulunuyor.

5. Türkiye'de de sektörlerin ihracat siparişleri geriliyor

Küresel ticarete yaşanan gelişmeler, Türkiye'nin ihracatını da doğrudan etkiliyor. Türkiye'nin sektörler ihracatı ekim ayında geriledi. Ancak serbest bölgelerden yapılan transit ticarete önemli artış sürüyor ve bu nedenle toplam ihracatta smurtu da olsa bir artış yaşandı. Önümüzdeki döneme ilişkin ihracat beklentilerini şekillendiren en iyi gösterge olan alınan ihracat siparişleri, Türkiye'nin ihracatında düşüşün sürecini gösteriyor.

İstanbul Sanayi Odası'nın satın alma yöneticileri endeksinde tüm alt sektörlerde alınan ihracat siparişleri ekim ayında geriledi. Türkiye'nin sektörler ihracatı muhtemelen iki çeyrekte küçülecek.

6. Enflasyonla mücadelede erken zafer ticareti rahatlatır

Dünya ekonomisi ve ticaretinde yaşanan daralmanın sona ermesi büyük ölçüde küresel enflasyon ile mücadeleyle bağlı bulunuyor. Ayrıca savaşın nasıl evrileceği ve enerji krizinin Avrupa'daki etkileri de belirleyici olacak. Enflasyonda kalıcı gerileme ne kadar erken başlarsa beklentilerdeki iyileşme ve ticarettaki toparlanma da o kadar erken olacak. Ticaretin geleceği açısından gözler zorlu koşullarda enflasyonda, savaşın gelişmelerinde ve enerji krizinin etkilerinde olacak.

SÖZ KÜRESEL KOŞULLAR
TÜRKİYE'NİN İHRACATINI
SINIFLARFEN EN ÖNEMLİ
DESTEK, İHRACATIN FİNANSMANINDA
YAŞANACAK RAHATLAMA İLE TÜRK
LİRASI ÜZERİNDEKİ BASKININ SONA
ERİMESİ OLACAK.

EKONOMİ GÜNLÜĞÜ

Evren
Zelyut

evrenzelyut@hotmail.com

Altılı Masa'ya
dostça bir tavsiye

Bu hafta Merkez Bankası siyasi iradenin istediği gibi faizi yine indirecek. Rakamın %10,5'dan %9'a inmesi bekleniyor. Ne yazık ki Merkez, ekonomide etkisiz eleman olma yolunda çok mesafe almıştır. Piyasaları yönlendirecek gücü ve inandırıcılığı eroyuna uğramıştır. Ancak AKP'nin enflasyonu düşürmeden faizi düşürme oyanu AKP hariç herkesi derin bir kayba sürüklemiştir. Bakanız, **Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)** 2022

Ekim'e ilişkin kurulan ve kapanan şirket istatistiklerinde ne olduğu ortaya çıktı: Buna göre, ekim ayında 1799 şirket daha kapandı ve yılın ilk ayında toplam 17 bin 663 şirket kapanmış oldu. 2022'nin ilk 10 ayında ise, 2021'in ilk 10 ayına göre kapanan şirket sayısı %55,9 arttı.

Nasıl artmasın? Faizi indirdiğe kuru arttırdınız. Şirketleri dışa bağlı kalan AKP'nin 20 yıllık yanlış politikası sonucu maliyetler arttı ve enflasyon karşımıza çıktı. Ürünler satılmadıkça şirketler sapır sapır döktüldü.

İstanbul Sanayi Odası bas bas bağırıyor; PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) raporlarında mevcut durumu gösteren değer, iyi ve kötü sanayi koşullarının sınır çizgisi olan 50 rakamının altında tam seçiz aydır dolansıyor. Yeni siparişler 13 aydır kısme kaybediyor. TÜİK Sanayi Üretimi verisi bile aylıkta %1,6 geriliyor...

Bütün bunların sonunda yukarıda belirttiğimiz fiyat artışları, üretici fiyatları %157'ye vuruyor. Buna hangi firma dayanır?

Enflasyonda sanayiden gelen etkiye tarımı da yazın demedim. Tarımda üretici fiyatları da %163'e çıktı. Nedeni basit:

Tarımda da girdi fiyatları kanatlandı uçuyor. Dün açıklanan rapora göre tarımsal girdi fiyat endeksi (Tarım-GFE) yıllık %138,15, aylık %2,90 arttı.

Allah aşkına alt gruplara göre Tarım-GFE yıllık değişim oranlarına bakın:

Alt Grup	Yıllık Değişim (%)
Bitkisel Üretim	138,15
Hayvansal Üretim	138,15
Orman Ürünleri	138,15
Orman Ürünleri (Ağaç Ürünleri)	138,15
Orman Ürünleri (Diğer Ürünler)	138,15
Orman Ürünleri (Ağaç Ürünleri)	138,15
Orman Ürünleri (Diğer Ürünler)	138,15

Gübre roket gibi gitmiş, %226, hayvan yemi %145 şimdi bu ekonomide nasıl fiyatlar düşecek? Baz etkisi denilen matematik oyununa sığınmak bir acizlik değil midir? Neymiş efendim, geçen aralıkta %13 artan fiyat şimdi %3 artınca 10 puan düşüyoruz! Yahu kıymanın fiyatı 120 Lira olmuş bu fiyat geri gelmeyecek sadece 240 Lira olmayacak diye avunan bir acizliğe ne denir? Fiyatın artış hızının azalmasını fiyatlar düşüyor gibi göstermek zavallılık değil mi?

İşte bütün bu günahın sorumlusu önce AKP sonra TCMB olmuştur. Şimdi diyeceksiniz ki Altılı Masa bu dediklerinin neresinde?

Kıymetli kardaşlarım, kısa vadede borç 185 milyar dolar mı? Rezerv -60 milyar dolar mı? Bir ayda seçim için 83 milyar açık verdiğiniz mi? 2023 açığı 659 milyar TL'yi geçecek mi? Bu durum zamlar, vergiler demek değil mi? Dolar/TL 18,60'da NFN (Net Hata Noksan) kaynağı belirsiz para ve KGM (Kur Korumalı) ile tutuluyor mu? Şimdi Haziran sonrası bu baskıyı devam ettirecek NFN ve KGM kalmayacak. Kur üzerindeki baskı halkanca sert yu-karı hareketleri göreceğiz. Peki bu artış nasıl tutulacak? İktidar değiştiği anda kur fırlayınca enflasyon çarpı iki yaparsa halka bunu, 'oy efendim AKP tuttu şimdi bırakmak zorunda kaldık' diye anlatamazsınız. Haziran için laf, söz değil bize nakit gerek. Bu nakit için plan, program şart. Yabancı yatırımcıyı ikna edecek bir programın iktidar olmadan ilan edilmesi gerekiyor. Bu noktada halkın gözünü artık sosyal konulardan, ekonomik konulara çekmek gerek. Halka bu tezgahı anlatmak gerek, dış yatırımlar için hazırık gerek. Sözle olmaz bu işler...

Dost acı söyler, eğer plan, program ve gerekli bağlantılar yapılmazsa Haziran sonrası ekonomide kaos gözüküyor. AKP başkanı 6 aylığına verir, yerel seçimlerde daha kuvvetli geri gelir, 6 ay sonra bir erken seçimle hop bir de baktınız Erdoğan yine başkanı olmuş...

Hayal gibi geliyor değil mi? Hayır hayal değil, rakamlar çok net tabloyu ortaya koyuyor. Sunu açıkça söyleyeyim; seçim garantisi değil, seçim alınsa bile devamı garanti değil, Altılı Masa acil odaklanacağı iktisadi konular hakkında propagandasını artırmalı ve Haziran sonrası için planlarını, tarım ve sanayide yapacaklarını proje proje açıklamalıdır. Eğer hâlâ projeler de yoksa, vay halimize!

SİYASİ BAĞLILIĞIN YOKSULLUĞU

Ülkemizde 64,8 milyon çalışabilir insan bulunuyor. Çalışabilir nüfusun ise 34,7 milyonu çalışmak istediğini ortaya koymuş durumda. Gerisi işsizlik kamplarında eğitim gören ve ömür boyu mesleksiz kalacak üniversitelilerden ve ev hanımlarından oluşmaktadır.

Çalışmak isteyip de çalışan sayısı 31,1 milyon ve işsiz sa-

yor, köle arıyorlar.

Kölelik konusu şimdilerde nerede ise aradığımız bir durum haline geldi. Çünkü bugün ülkemizde ortalama ücret (asgari ücret demiyorum) ile açlık sınırı aynı seviyelere geldi. Okumuşu-okumamış olarak alınan ortalama ücret ile sadece açlık giderilebiliyor.

Bu nedenle fakirlik ve yoksulluk sayı ve oranları sürekli artış gösteriyor.

Ama fakirlik ve yoksulluk artışı artık toplumda yeterli karşı-

lık da görmüyor. Ne işsizlik sorun oluyor, ne de düşük ücret düzeyi...

Farklı bir dönem yaşıyoruz.

İran'da özgürlük için yaşanan mücadeleye karşı ülkemizde özgürlük kaybı da sorun olmuyor. Değerini bilmediğimiz değerleri kaybettikçe kaybediyoruz.

Burada asıl mesele yakın geçmiş ve bugün yaşadıklarımız mı yoksa yarın yaşayacaklarımız mı?

İş Bankası Genel Müdürü Hakan Arıkan yatırım kredilerinin bittiğini, tabiri caiz ise kimsenin önünü göremediğinden dolayı yatırım yapmadığını söylüyor. Nitekim kalkınma ve yatırım bankası kredileri negatife geçerken (artış oranları) işletme kredileri devam ediyor. Bu demektir ki, önümüzdeki günlerde bizi yeni bir işsizlik dalgası bekliyor.

Zaten **ISO-PMI Endeksi** ve İhracat İklim Endeksi önümüzdeki dönemlerde yaşanacak bu sıkıntıyı ortaya seriyor...

İbrahim KAHVECİ

KARAR

yısı da 3,5 milyon kişi olarak hesaplanıyor.

1982-1991 arası Özal dönemi 10 yılda ülkemizin ortalama çalışabilir nüfusu 30,8 milyon kişiymiş. Ve bu kişilerin 15,8 milyonu da çalışıyor.

Söyle izah edeyim: Çalışabilir nüfusun bugün yüzde 48,1'i bir işte çalışıyor. Özal döneminde ise çalışabilir nüfusun yüzde 51,2'si çalışıyordu. Oysa gelişmemiz gerekiyordu... Oysa eğitim ve kentleşme ile çalışan sayısında oransal artış olmalıydı.

Kalkınma denilen şey böyle bir şeydir. Daha fazla hıyar üretip satmak kalkınma sağlamıyor.

Özal döneminde işsizlik ortalaması %8,4 iken Başkanlık Sistemi ile tek haneli işsizlik bir rüya haline geldi. Ama bizim siyasi yönetimler ve çıkarıcı iş dünyası "işçi bulamıyoruz" diyorlar.

Aslında herkes ve kendileri de biliyor ki onlar işçi aramı-

18 İHRACAT PAZARINDAN SADECE BAE'DE ARTIŞ OLDU

İstanbul Sanayi Odası (İSO), Türkiye

İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin Ekim ayı sonuçlarını açıkladı.

Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen rakamların ihracatta iyileşmeye, altındaki değerlerin ise bozulmaya işaret ettiği endeks, Ekim'de bir önceki aya göre 48,8'den 47,9'a indi. Böylece ihracat

pazarlarında talep koşulları art arda üç ay azalırken, Ekim ayında yaşanan yavaşlama Covid-19 salgınının ilk dalgasının yaşandığı Haziran 2020'den bu yana en yüksek oranda gerçekleşti.

Türk imalatçıların talep zayıflığı ihracat pazarlarına genel olarak yansırken, Avrupa'da **Türkiye**'nin en büyük ihracat pazarı olan Almanya'nın üretimi üst üste dördüncü ayında da geriledi ve Ekim'deki düşüş Eylül'e göre çok daha yüksek oldu. Birleşik Krallık, İtalya,

İspanya, Hollanda, Avusturya, Yunanistan, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nde ekonomik aktivite daha yüksek oranda küçüldü. Fransa'da ise üretim bir önceki dönemde kaydedilen artışın ardından hafif düştü.

Türk imalat **sanayi** ihracatından yaklaşık yüzde 7 pay alan ABD'de daralma

Ekim ayında da sürdü. Üretimdeki düşüş, eğilim olarak dördüncü aya ulaştı ve Eylül'e göre daha yüksek oranda gerçekleşti. En büyük 18 ihracat pazarı içerisinde ekonomik aktivite sadece Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) arttı. Bu ülkede petrol dışı üretim güçlü şekilde arttı ve büyüme Eylül ayına göre ivme kazandı. Diğer Orta Doğu ülkelerine bakıldığında, ekonomik aktivite Suudi Arabistan ve Katar'da artış gösterirken Lübnan ve Mısır'da yavaşladı.

YOLUNUZ AÇIK OLSUN...

Ekonomi gazeteciliğinin öncü isimleri yeni bir yolculuğa çıktı.

Birçoğunu gerek sahadan yaptıkları haberlerle gerekse ekonomi makalelerinden tanıdığımız isimler, yıllardır sanayiciler için çok değerli bilgileri bizlere ulaştırıyordu.

Şimdi bu ekibin yeni bir mecrada; “**nasıl bir ekonomi**”de, iş dünyamızla yine çok kıymetli bilgileri paylaşacaklarına, yeni ufuklar açacaklarına yürekten inanıyoruz.

İSTANBUL
SANAYİ ODASI